

ՍՈՒՐՐ ԳՐԶԻ ԲԱՅՍԵՐԸ

Դրակնեվարդ:

Դրակնեվարդ: — Եւս. փտձ թծօս, թծօս.
— վուզատ. plantatio rosae, rosa. — Գրաբար.
Յուլի Լուրդ, վուրդի (Սիրբ. ԻԿ. 18. ԼԺ. 17).
Ֆրանս. Laurier-rose, րուս. բառ. Nerium
Oleander տառ. զգգգգգ:

Դրակնեվարդը Եւստասիոսի (apocry no ceac)
ընտանիքին պատկանող կաթնախից հիւթով սառ-
տիկ թուռնաւոր տունի մէջ է, որ առատօրէն կը
բուսնի միջերկրականի բոլոր սահմաններուն մէջ
գտնուող այն շրջաններուն եւ գետեղներուն վրայ
որոնք տալք կիմալի տակ կ'իյնան: Բուստարնու-
թեան մէջ Nerium oleander տնտեսման ծանօթ
այդ տունկին տերեւները կաշկերկ մշտադալար եւ
նիզակածեւ են եւ ունին կարճ կոթուն մը. տերեւ-
ներուն երկու երեսներն ալ թեթեւ աղւաճազով
մը ծածկուած է. տերեւներուն շրջերը խիստ մօտ
են իրարու եւ միմեանց զուգահեռակա, ուշադա-
ս որ միջադիմ մայր շրջին հետ գրեթէ ուղղանկիւն-
ներ կը կապուին. ծաղկները ուստեք ծայրը կը բա-
ցուին, շատ Փեղեցիկ վարդի մէջ հինգ կարմիր ծաղ-
կաթեթերքեր ունին եւ թաշակեղ կ'են. ծաղիկ-
թերքերը տարածեալ եղբներով են. ծաղիկ պսակի
կոկորտին մէջ կայ լեզուի ձեւով յաւելուած թեր-
թեր. պտուղը կը կազմուի երկու կցուած պատ-
ճուկներէ եւ երբ հասունայն մետաքսանման բաղ-
մաթիւ հաստիկներ կը թողու:

* * *

Ս. Գրքի եբրայական ընդգրկին մէջ երբեք
չէ յիշատակուած դրակնեվարդը. եւ զարմանալի է
որ Պաղեստինի մէջ շահագնաց տարածուած այս
տունկը ի նշագն սրբազան մատենագիրներու ուշա-
գրութիւնը չէ գրառած: Ս. Գրքի եբրայական
ընդգրկին մէջ յիշատակուած տունկերու եբրայական
անուններէն ոչ մէկը կարելի է պատշաճեցնել
դրակնեվարդին, միայն երկրորդականն համարուած
գրեթե Սիրբայ գրքին մէջ կը հանդիպինք
թծօս բառին զոր մեկնաբանները գրեթէ ամէնքն
ալ կը հասկնան եւ կը թարգմանին Գոֆնէլ-Էփ-
սէ եւ յունարէն թծօս բառը պարզապէս «վարդ»
կը նշանակէ, բայց Յունարէն լեզուի մէջ նոյն բառը

բարբոս անունով (Սպդ մասում յիշուած է ի թիւս այլը
նաւ. Գեորգ եպիսկոպոս Եւզոքիացու հայտնաբեր, որը
մինչեւ այժմ յայտնի էր միայն Ջամբուից եւ 212թ ձեռագ-
րէն յիշուած է Գեորգ եպիսկոպոս Բանդարթիւնը
գլխաւորապէս Պատրիարքարանի եւ Եւֆրատի ափին մէջ
եղած անուեսական եւ իշխանապետական պատմաների ըն-
տաքանութեամբ): Անուանի եւ Աւետիս Եւգիսիացու
Սիւրբորդի ցանկերը կազմուած են միտեալաւ ուղղու-
թեամբ, բայց ժամանակագրութեամբ տարբերում են.
Աւետիս Եւգիսիացին, որ բազմաթիւ ծանօթութիւններով
հնազանդ պատմիչների տարածային աղելիքի ներքին
չուած է եւ նրանց հաշտեցնելու անհնարաւորութիւնը
խոստովանում, Անուանի սիւրբորդի ցանկերը լուծեան
է առջեւ եւ չի յիշում ոչ այդ ցանկերը եւ ոչ էլ Եւֆորի-
նայում եւ նրանց. երեւի կամ Անուանի ցանկերը աղայա-
կն նրան եւ կամ խոստան է նա Գանալը այդ ցանկերը:

կը նշանակէ նաեւ դրակնեվարդ: — Սիրբայ իմաս-
տութեան համար բոսն ներդրելն մէջ կը կարգանք:

«Բարեբաղած եմ մայրիկ նման իրանանու վրայ,
Նոմիկն նման Հերմիոն ընուն վրայ:
Արմաւենիին նման բարեբաղած եմ կարգեմ վրայ
եւ փտձ թծօսներու նման երեքով վրայ,
Գեղեցիկի իմիջինի մէջ նման դաշտին մէջ
եւ կը մեծնամ Սարդի մէջ նման»

(Սիրբ. ԻԿ. 18)

Հոս ամենայն յարմարութեամբ փտձ թծօսն
ծիլդ է թարգմանել «դրակնեվարդի տունկը» քան
«վարդի տունկը»: Եւ պէտք է նկատողութեան առ-
նուլ որ երեքովի մէջ շատ առատօրէն կը գտնուի
դրակնեվարդը, մինչդեռ վարդենի երբեք չգտնուիր:
— Դրաձեւ Սիրբայ գրքին մէջ կը կարգանք:

«Մտիկ բերք ինծի, պարկեշտ գաւաթներ,
Եւ աճեցր թծօսն նման հոտուն շրջաններու վրայ»
(Սիրբ. ԼԺ. 17)

Պաղեստինի հոտուն շրջաններու վրայ վարդ
չ'աճիր, մինչդեռ շատ առատօրէն կ'աճի դրակնե-
վարդը. հետեւաբար Սիրբայ այս համարին մէջ
եւ նշանակեալ թծօսը աւելի յարմար է թարգ-
մանել «դրակնեվարդ» քան «վարդենի»: — Տրիս-
տրամ էր the Natural History of the Bible,
Londres 1889, էջ 477, գրքին մէջ այս երկու
վերոյնշանակեալ համարներուն վրայ խոսելուն
առթիւ կ'ըսէ. «Երեքովի շրջաններուն վրայ աճող,
թծօսը ամենայն հաւանականութեամբ oleander,
դրակնեվարդն է որ Պաղեստինի ամենէն գեղեցիկ
եւ հաճելի տունկերէն մին է եւ առատօրէն կ'աճի
բոլոր տաք կիմայի ներքեւ գտնուող գաւառներու
լեճներուն եւ շուրերուն եզրերները եւ խիստ գե-
ղեցկապէս կը ծաղկի ի մասնաւոր երեքովի մէջ,
ուր երբեք չեմ տեսած վարդի, Ուրիշ բազմաթիւ
մեկնողներ եւ համաձայնի են Տրիստրամի, որուն
վկայութիւնը առաջնապէս հաւատարմ էր կը
նկատուի քանի որ ինք անձամբ գտցած, այցելած,
պրպած եւ քննած է: Բայց աստի բուսաբանական
տեսակետով գիտելի է որ Եւս. թծօս բառը կը
գործածուի թծօսփոխ կամ թծօսփոխ թուռն
տուն: Եւ թծօսփոխի առեղծոքն անունն է հուր-
դոփ: Եւ թծօս Սիրբայ եբրայական ընդգրկի առ-
բողութեամբ գտնուած ըլլար, բառազնական
եւ տուգաբանական տեսութեամբ թերեւս աւելի եւս
պիտի լուսաբանուէր, բայց գծաբանաբար դեռ
մէկ մասը միայն գտնուած ըլլալուն առ այժմ կա-
րելի չպիտի ըլլայ որով եւ քան ըսել բառազնական
տեսակետով:

* * *

Ճշդումներ:

Բնագրեր:

«Իբրեւ արմաւենի բար-
ձրացել եմ ի կապէս, եւ
Իբրեւ լուսնի գոֆնէլ-Էփ-
սի»

(Սիրբ. ԻԿ. 18)

Ճշրումներ:

«Իբրեւ արմաւենի բար-
ձրացել եմ ի կապէս, եւ
Իբրեւ լուսնի գոֆնէլ-Էփ-
սի»

(Սիրբ. ԻԿ. 18)

“Լուսուբը ինձ պտուղք
ածայինք եւ բրբեռ լուս-
դին տնկեալ է վերայ ա-
ռուայք ջուրց պտղաբերե-
թեք”

Սիրար. ԼԹ. 17.)

“Լուսուբը ինձ որդիք
ածայինք, եւ բրբեռ պտ-
նկեալ տնկեալ է վերայ ա-
ռուայք ջուրց պտղաբերե-
թեք”

(Սիրար. ԼԹ. 17.)

* * *

Դառնաղլուս:

Դառնաղլուս: — Երբ. բ-տ-ի-՝ օ՛ն. Դ. Թագ. Դ. 39. Եօթանանից տօլոպην ἀλφαν, վուլգատ. colocynthidas. Հայ. գրաբար. ալփ, ալփարհ, վ-յն իւր-ն-է. — Երբ. բ-տ-ի-՝ օ՛ն. Եօթանանից. πλοχς, վուլգատ. tornaturas, Հայ. գրաբար. ղ-մարեւե-ն ղ-լուլ ղ-ալփարհ. ք-դ-ի-ն. — Եօթ-ն-նանից փոստηριγματο, վուլգատ. sculptura, Հայ. գրաբար. փ-նից, ալփարհար. ք-դ-ի-ն. ֆր. coloquinto, տապհ. աղ-մ-է-լ ք-ի-ն:

Դառնաղլուսը citrallus colocynthis է գնդաձեւ հասապտուղն է որուն միջուկը կը պարունակէ դառն եւ ազդու հիւսի մը, որ ծանօթ է colocynthine (= գառնագգմին) անուամբ: Տունկը կ'աճի միջերկրականի արեւելեան աւազուտ եղբայր վրայ ինչպէս եւ ներքին անջրդի վայրերուն մէջ: Կարծի եւ գորշաբոկ ցօղունները մաղբով ծածկուած են, եւսնիկեանքն տերեւները երբ կամ հիւր ըլլեան եւ տառաժուոր են, ցօղուններուն վրայ ծիւղաւոր խիղճեր կան ինչպէս բոլոր գգմաղլուսները մեծաւ մասամբ ունին: Ծաղիկները տերեւ-անկեւներէն կը ծին առանձինն եւ մնաւորն են. կանաչազգի պտուղները գեղնապիսիակ են եւ զըգաձեւ խիտ կըրակ նարինջի խաշարութեամբ հասապտուղներ են որոնք կը պարունակեն տափեցած կարծի պտտանմանով սերմեր, միշտ դառն են ներքնապէս իւրտ:

* * *

Այսինքն Գրքի 39 համարին մէջ, մեծ սուր մը ժամանակ էր. Եղե՛ն մարգարէն Գաղգաղա հասած ըլլալով յաճախարարեց իր ծառաներէն միկուն իրեն հետեւող մարգարէի որդիներուն համար ճաշ մը պատրաստել: Ետեւան գաշտին մէջ իր երեւոյթով շատ սիրուն սուր մը գառաւ, որուն տերեւներն վայրէ որթծառունին տերեւներուն կը նմանէր: հաւաքեց ան տունկին պտուղներէն (= բ-տ-ի-՝ օ՛ն) որքան իր հանդերձը կընար լցնել եւ եկաւ զանոնք կաթային մէջ մանրել, առանց խակայն գիտնալու թէ ինչ էր իր փողովածը: հաղիւ թէ Եղեսի աշակերտները սկսած էին ուտել ծառային պատրաստած կերակուրը, կարծեցին թէ թունաւորուած են, բոլոր ուժով սկսան աղաղակել, “կաթ-ային մէջ մաշ կայ”, բայց մարգարէն քիչ մը ալեւ կաթային մէջ նետելով անմիջապէս կերակուրը կործնեց իր գառնութիւնը եւ փնտակար ըլլալէ հազրեցաւ: Այս բ-տ-ի-՝ օ՛նները գառնաղլուսներէն են, որ անփոք ծառան վարանդի տեղ քաղած էր. այժմ եւս խիտ շատ առաւ կը բուսնի

այն գառնութիւն մէջ ուր կը գտնուէր Մարգարէն՝ ինչպէս եւ Յորգանանու հովտին մէջ եւ մեռեալ ծովուն եղբայրներուն վրայ: Պտուղը շափաղանց գառն է. այնպէս որ զայն կը կոչեն “երկի գառ-նութիւն”, շատ ուժգին լուծողական ազդեցու-թիւն ունի. պարմանալը չէ ուրեմն որ մարգարէ-ներուն որդիները հաղի կերակուրէն առնելու պատճառով թունաւորուած կարծեցին ինքզինքին. փոքր շա-փով ալեւրը զոր Եղիսն նետեց կաթային մէջ, բնական էր որ չէր կընար ընդել գառնութիւնը եւ փնտակար հանգամանքը կերակուրին... անշուշտ հրաշք մը տեղի ունեցաւ: Ուրիշ բազմաթիւ հե-ղինակներ կը նախատրեան տեսնել բ-տ-ի-՝ օ՛ն բա-ռին մէջ “մարգարէներու վարունգ, կորուածը (տե՛ն ի կարգին Լուս-ի բառը):

* * *

Երուսաղէմի Տաճարին ներքնամասին եղեւ նախայտը որմագրուաղները զարգարուած էր բ-տ-ի-՝ կըրուած քաղցարներով (Գ. Թագ. Զ. 18). նաեւ Տաճարին ձուլածոյ ծովուն վերի մասը շուր-շանակի երկու կարգի վրայ բ-տ-ի-՝ քաղցար-ներով զարգարուած էր (Գ. Թագ. Է. 74): Այս բ-տ-ի-՝ օ՛նները ընդհանրապէս նմանցուած են գառ-նագգումներու: Celsius, Hierobotanicon, հատ. Ա. էջ 397, H. B. Tristram the Natural History of the Bible, Londres 1889, էջ 452, Citrullus colocynthis պտուղին ձեւը, վայելազգի տերեւները ու երկուքին մէկանց սի-րուն երեւոյթը արգարեւ առնն յարմարութիւն կ'ընծայեն քանդակարարութեան մէջ զարդա-րանքներ շինելու: Բայց ստոր զարգարանքի առթիւ գործածուած յոգնակի արակաւ, բ-տ-ի-՝ օ՛ն բառը բնականաբար ի յաւ-ը բերէ միեւնոյն որմասին յոգնակի իզականք բ-տ-ի-՝ օ՛ն բառը որ ամենայն հաւանականութեամբ կը նշանակէ գառնագգում: ԳիՄԸԻ յայտնապէս կ'ըսէ թէ այս զարգարանք-ները կը կոչուէին բ-տ-ի-՝ օ՛ն զի կը յիշեցնէին բ-տ-ի-՝ օ՛ն (= գառնագգում) ի ձեւը: Celsius, Hierobotan. հատ. Ա. էջ 397, Այսուամենայնիւ հեղինակներէ զմանք բեքա իր բառը Երբ. բ-տ-ի-՝ (= զարալը, ըլլարակել) բայէն անանցուած կը համարեն եւ քաղցարական բ-տ-ի-՝ օ՛ն “գառնը, զնակին եւ բ-տ-ի-՝ “կծիկ, բառերուն մերձեցնե-լով կը թարգմանեն “ծաղկայն կոկոններ”, ինչպէս որ Եգիպտական եւ Ասորական զարգանկար քան-կեներու մէջ կ'իբրեւի ծաղկայն կոկոններու պատ-կերներ: Perrot, Histoire de l'art. հատ. Բ. էջ 319, Հակառակ վերին բոլոր այս մերձեցում-ներուն եւ նմանութեանց առաջին կարծիքը աւելն նախամեծար կ'երեւի, մասնաւոր որ գառնագգում ըլլալը թարգմանով կը հաստատուի եւ թալու-տականներով կը մեկնաբանուի:

* * *

Ճշղումներ:

Ծօթանանից:

Երաբայական:

“Եւ ել յանձն քաղել
որովորէն. եւ եկաւ որք
զել խոտ եւ եկաւ որք

